

Studium socjologiczne na przykładzie petentów wybranych samorządów lokalnych

Wstęp

Dziesięć lat temu Polska dołączyła do Unii Europejskiej. Wstąpieniu do Unii towarzyszyły nadzieje na przystąpienie do „lepszego świata”, dokonania skoku cywilizacyjnego, liczone na wsparcie finansowe. Nie mniejsze niż oczekiwania były obawy polskiego społeczeństwa przed bezpośrednimi skutkami integracji, a euro-sceptycy roztaczali czarne scenariusze. Wszyscy zadawali sobie pytanie: co zyskamy po wejściu do UE?

Obecnie nie ulega wątpliwości, że od podpisania traktatu akcesyjnego nasz kraj korzysta ze stworzonych dzięki wspólnocie możliwości i wypełnia wynikające z przynależności do niej obowiązki. Z perspektywy minionej dekady w sferze politycznej i społecznej korzyści wydają się znacznie przeważać nad stratami. Z perspektywy gospodarczej ocena nie jest już tak jednoznaczna, choć jednym tchem wymienić można wzrost konkurencyjności polskiej gospodarki, swobodny przepływ ludzi, towarów i kapitału czy nowe miejsca pracy.

Poniższy artykuł wpisuje się w nurt analiz i opracowań empirycznych, wielokrotnie podejmowanych w kontekście oceny bilansu uczestnictwa Polski w UE. Stanowi próbę odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób członkostwo w UE postrzegają mieszkańcy, a zarazem interesanci podkarpackich samorządów lokalnych. Po omówieniu celu i metodologii badania, dokonano społeczno-demograficznej charakterystyki badanej próby, a w dalszej części artykułu skoncentrowano się na ocenie skutków akcesji.

Cel i metodologia badania

Celem badania było udzielenie odpowiedzi na następujące pytanie badawcze: czy członkostwo Polski w UE po dziesięciu latach od wstąpienia naszego kraju w struktury unijne postrzegane jest przez klientów podkarpackich samorządów lokalnych w kategoriach korzyści czy kosztów?

Do analizy powyższego pytania badawczego posłużyła sondażowa metoda zbierania opinii respondentów. Jako technikę zbierania materiału wykorzystano badania ankietowe. Narzędziem badawczym wykorzystanym do tego celu był kwestionariusz ankiety, składający się z dwudziestu sześciu pytań zamkniętych i metryczki.

Badanie zrealizowano w pierwszej połowie września 2014 roku w siedzibach jednostek samorządu terytorialnego, które wyraziły zgodę na przystąpienie do projektu¹. Materiałem badawczym były opinie mieszkańców, będących jednocześnie interesantami tych podmiotów. W badaniu wzięło udział 2298 respondentów losowo zaproszonych do wypełnienia ankiety.

W analizie zebranego materiału, poza statystykami opisowymi, wykorzystano przede wszystkim tabele dwuzmiennowe oraz analizy średnich.

¹ Projekt „Dekada członkostwa Polski w UE – doświadczenia samorządów przygranicznych w zakresie współpracy międzynarodowej” jest realizowany przez Wyższą Szkołę Prawa i Administracji w Przemyślu w ramach zadania publicznego „Wsparcie samorządowego i obywatelskiego wymiaru polskiej polityki zagranicznej 2014” pt. „Samorząd lokalny jako uczestnik polskiej polityki zagranicznej” i współfinansowany ze środków Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Cechy społeczno-demograficzne uczestników badania

Charakterystykę socjodemograficzną badanej populacji przeprowadzono, opierając się o następujące zmienne niezależne: płeć, wiek i miejsce zamieszkania.

Rozkład próby ze względu na płeć wyglądał następująco: 42% uczestników badania stanowili mężczyźni, a 58% stanowiły kobiety. Struktura wiekowa respondentów zilustrowana została w tabeli 1.

Tabela 1. Płeć respondentów

Płeć	N	%
Kobieta	1341	58,4
Męczyzna	957	41,6

Źródło: Badania własne.

Wśród uczestników badania najliczniejszą grupą wiekową były osoby w wieku 35–54 lata. Stanowiły one połowę próby badawczej. Co trzeci respondent liczył mniej niż 35 lat, a co piąta osoba miała 55 lat lub więcej. Wiek respondentów przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Wiek respondentów

Wiek [w latach]	N	%
18–34	758	33,0
35–54	1114	48,5
55+	426	18,5

Źródło: Badania własne.

W badaniu udział wzięły w większości osoby zamieszkujące gminy wiejskie (tabela 3). Mieszkańcy wsi stanowili 63% uczestników badania. Rozkład próby ze względu na miejsce zamieszkania odpowiada małemu poziomowi zurbanizowania woj. podkarpackiego.

Tabela 3. Miejsce zamieszkania respondentów

Zamieszkanie (typ gminy)	N	%
Miejska	296	12,9
Wiejska	1448	63,0
Miejsko-wiejska	554	24,1

Źródło: Badania własne.

Blisko co czwarty respondent wskazał, że jest mieszkańcem gminy miejsko-wiejskiej. Pozostali uczestnicy badania byli mieszkańcami gmin miejskich (12,9%).

Ocena skutków integracji z Unią Europejską

W wyniku przeprowadzonych badań sondażowych otrzymano odpowiedzi diagnozujące skutki integracji po upływie 10 lat od podpisania traktatu akcesyjnego. Korzyści oraz koszty integracji przedstawiono w odrębnych zestawieniach tabelarycznych oraz graficznych.

Tabela 4. zestawia udział liczbowy i procentowy wskazywanych przez respondentów pozytywnych następstw integracji Polski z UE.

Tabela 4. Co sądzi Pan/i o podanych stwierdzeniach?

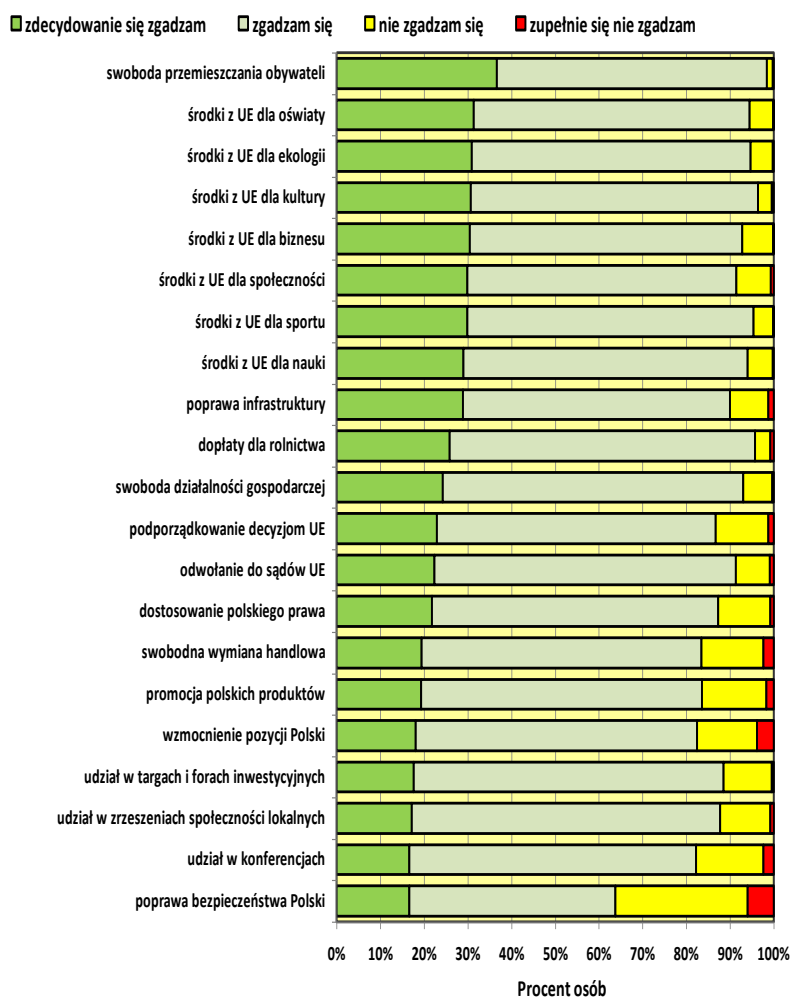
Członkostwo Polski w UE oznacza...	Stopień akceptacji dla poszczególnych stwierdzeń							
	zdecydowanie się zgadzam		zgadzam się		nie zgadzam się		zupełnie się nie zgadzam	
swobodę przemieszczania obywateli	843	36,7%	1416	61,7%	33	1,4%	4	0,2%
swobodę działalności gospodarczej	559	24,3%	1576	68,6%	155	6,7%	8	0,3%
promocję polskich produktów	445	19,4%	1477	64,3%	338	14,7%	38	1,7%
dopłaty dla rolnictwa	596	25,9%	1603	69,8%	81	3,5%	18	0,8%
dostosowanie polskiego prawa do prawa UE	499	21,8%	1501	65,5%	273	11,9%	18	0,8%
podporządkowanie decyzjom UE	526	22,9%	1467	63,8%	278	12,1%	27	1,2%
możliwość odwołania do sądów UE	515	22,4%	1583	68,9%	179	7,8%	21	0,9%
środki z UE dla oświaty	721	31,4%	1449	63,1%	124	5,4%	2	0,1%
środki z UE dla biznesu	701	30,5%	1431	62,3%	164	7,1%	2	0,1%
środki z UE dla społeczności	688	29,9%	1413	61,5%	180	7,8%	17	0,7%
środki z UE dla kultury	705	30,7%	1509	65,7%	74	3,2%	10	0,4%
środki z UE dla nauki	667	29,0%	1494	65,0%	133	5,8%	4	0,2%
środki z UE dla sportu	686	29,9%	1506	65,5%	104	4,5%	2	0,1%

środki z UE dla środowiska naturalnego	710	30,9%	1466	63,8%	118	5,1%	4	0,2%
poprawę infrastruktury komunikacyjnej	663	28,9%	1405	61,1%	203	8,8%	27	1,2%
swobodną wymianę handlową	447	19,5%	1471	64,0%	324	14,1%	55	2,4%
wzmocnienie pozycji Polski	416	18,1%	1477	64,3%	318	13,8%	87	3,8%
udział w targach i forach inwestycyjnych	407	17,7%	1626	70,8%	253	11,0%	12	0,5%
udział w zrzeszeniach lokalnych	395	17,2%	1621	70,5%	264	11,5%	18	0,8%
udział w konferencjach	381	16,6%	1506	65,5%	355	15,4%	56	2,4%
poprawę bezpieczeństwa Polski	381	16,6%	1085	47,2%	695	30,2%	137	6,0%

Źródło: Badania własne.

Jak pokazuje wykres 1. największy był odsetek osób całkowicie akceptujących stwierdzenie, iż swoboda przemieszczania się mieszkańców (w celach zarobkowych, turystycznych, medycznych itp.) to korzyść z integracji Polski. Najmniej osób zgodziło się z twierdzeniem, iż w wyniku integracji nastąpiła poprawa bezpieczeństwa naszego kraju.

Wykres 1. Potencjalne korzyści integracji Polski z UE według poziomu ich akceptacji przez respondentów

Źródło: Badania własne.

W tabeli poniżej zamieszczono dane na temat średniego poziomu akceptacji dla poszczególnych stwierdzeń, związanych z pozytyw-

nymi aspektami integracji z UE (średnia arytmetyczna – \bar{x})². Dodatkowo zamieszczono informacje o zróżnicowaniu poglądów ankietowanych osób (odchylenie standardowe – s)³. Jak wynika z tabeli najmniejszą jednorodnością charakteryzowały się poglądy ankietowanych osób w kwestii korzyści płynących z wprowadzenia swobodnej wymiany handlowej oraz poprawy bezpieczeństwa naszego kraju. Z kolei najwyższą jednorodność zaobserwowano w obrębie skutków w postaci swobodnego przemieszczania się w obrębie UE, a także pozyskiwania środków finansowych na działalność kulturalną, sportową oraz dopłaty dla rolników.

Tabela 5. Wartości średniej arytmetycznej i odchylenia standardowego dla korzyści integracji Polski z UE

Skutki członkostwa Polski w Unii Europejskiej	\bar{x}	s
Swoboda przemieszczania obywateli	3,35	0,52
Swoboda działalności gospodarczej	3,17	0,54
Promocja polskich produktów	3,01	0,64
Dopłaty dla rolnictwa	3,21	0,53
Dostosowanie polskiego prawa	3,08	0,60
Podporządkowanie decyzjom UE	3,08	0,62
Odwołanie do sądów UE	3,13	0,57
Środki z UE dla oświaty	3,26	0,55
Środki z UE dla biznesu	3,23	0,57
Środki z UE dla społeczności	3,21	0,60
Środki z UE dla kultury	3,27	0,53

² Dla każdego pytania wyliczono średni poziom przyznawanych ocen, przy czym wariantowi odpowiedzi „zupełnie się nie zgadzam” przypisano 1 pkt., „nie zgadzam się” – 2 pkt., „zgadzam się” – 3 pkt. oraz „zdecydowanie się zgadzam” – 4 pkt. Tak więc, im wyższa średnia punktowa odpowiedzi, tym większy poziom akceptacji dla danego stwierdzenia.

³ Odchylenie standardowe jest podstawową miarą zmienności obserwowanych wyników i określa, jak bardzo wartości danych są rozproszone wokół średniej. Im większa wartość odchylenia standardowego, tym dane są bardziej oddalone od wartości średniej. Ogólnie mówiąc, odchylenie standardowe dostarcza nam niezbędnej wiedzy na temat tego, czy wyniki w poszczególnej grupie wyników są podobne do siebie – czy grupa osób (przypadków, rzeczy itp.) jest podobna do siebie, czy też jest zróżnicowana.

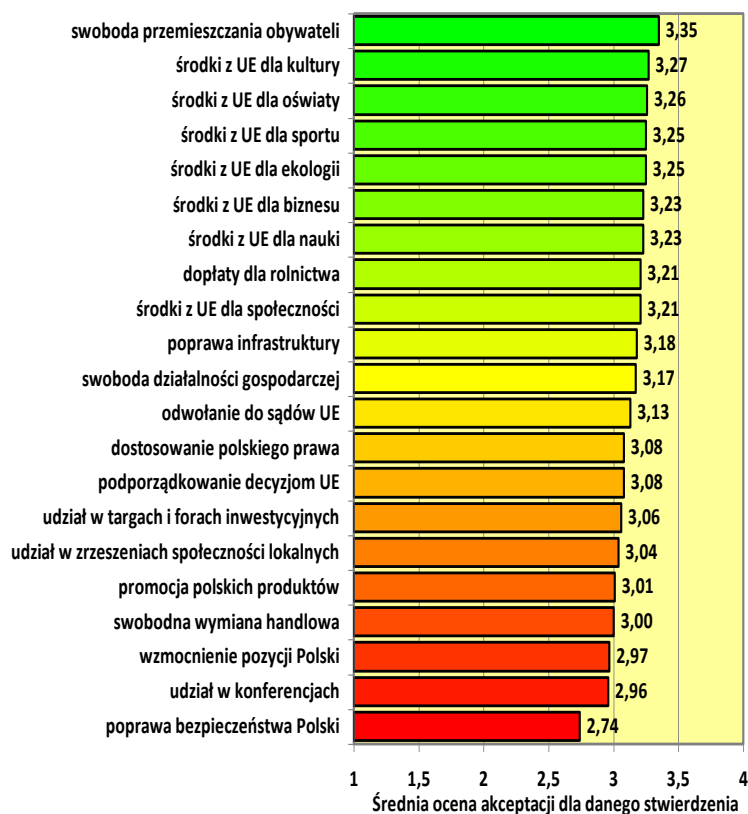
Studium socjologiczne na przykładzie petentów wybranych samorządów...

Środki z UE dla nauki	3,23	0,55
Środki z UE dla sportu	3,25	0,53
Środki z UE dla środowiska naturalnego	3,25	0,55
Poprawa infrastruktury komunikacyjnej	3,18	0,63
Swobodna wymiana handlowa	3,00	0,79
Wzmocnienie pozycji Polski	2,97	0,69
Udział w targach i forach inwestycyjnych	3,06	0,55
Udział w zrzeszeniach społeczności lokalnych	3,04	0,56
Udział w konferencjach	2,96	0,65
Poprawa bezpieczeństwa Polski	2,74	0,80

Źródło: Badania własne.

Kolejny wykres ilustruje potencjalne korzyści uszeregowane według średniej ocen. Jak wynika z analizy, najlepiej oceniana była swoboda przemieszczania mieszkańców w obrębie UE oraz możliwość pozyskania środków finansowych z UE. Zdecydowanie najmniejszą akceptację badanych budziła kwestia poprawy bezpieczeństwa Polski po wstąpieniu do UE.

Wykres 2. Średnia ocena pozytywnych następstw integracji Polski z UE

Źródło: Badania własne.

Tabela 6. zestawia udział liczbowy i procentowy poszczególnych wskazań negatywnych efektów integracji naszego kraju z UE („minusów” integracji). Jak wynika z tabeli ich ocena przez ankietowane osoby była podobna – kilkanaście procent zdecydowanie utożsamiało się z występowaniem (a nawet eskalacją) tych negatywnych zjawisk po wstąpieniu Polski do UE, zaś kilkadziesiąt procent zgadzało się z nimi połowicznie.

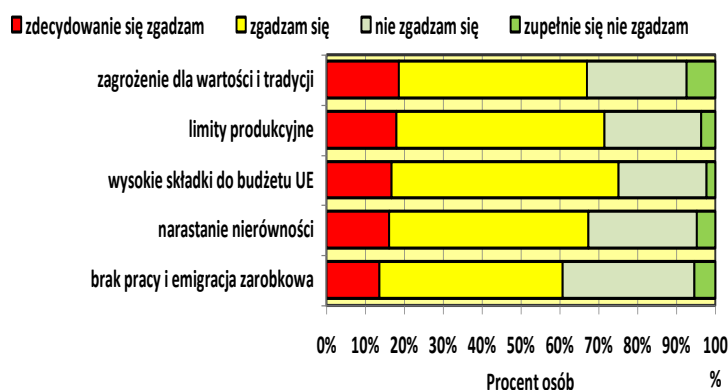
Tabela 6. Co sądzi Pan/i o podanych stwierdzeniach?

Członkostwo Polski w UE oznacza...	Stopień akceptacji dla poszczególnych stwierdzeń							
	zdecydowanie się zgadzam		zgadzam się		nie zgadzam się		zupełnie się nie zgadzam	
brak pracy i emigrację zarobkową Polaków	313	13,6%	1083	47,1%	779	33,9%	123	5,4%
wysokie składki do budżetu UE	383	16,7%	1342	58,4%	522	22,7%	51	2,2%
limity produkcyjne	414	18,0%	1229	53,5%	573	24,9%	82	3,6%
wysokie ceny, koszty utrzymania i narastanie nierówności	372	16,2%	1176	51,2%	640	27,9%	110	4,8%
zagrożenie dla naszych wartości i tradycji	426	18,6%	1104	48,3%	585	25,6%	170	7,4%

Źródło: Badania własne.

Jak pokazuje wykres 3. największy był odsetek osób całkowicie akceptujących stwierdzenie, iż integracji Polski z UE stanowi zagrożenie dla polskich wartości życiowych, sposobu życia, tradycji i obyczajów. Najmniej osób zgodziło się z twierdzeniem, iż integracja oznacza brak pracy i konieczność emigracji zarobkowej.

Wykres 3. Koszty integracji Polski z UE według poziomu ich akceptacji przez respondentów

Źródło: Badania własne.

Zestawienie wyników w postaci średniej arytmetycznej poziomu akceptacji dla potencjalnych kosztów wynikających z członkostwa w UE prowadzi do wniosków, iż respondenci widzieli wyraźne minusy integracji (tabela 7).

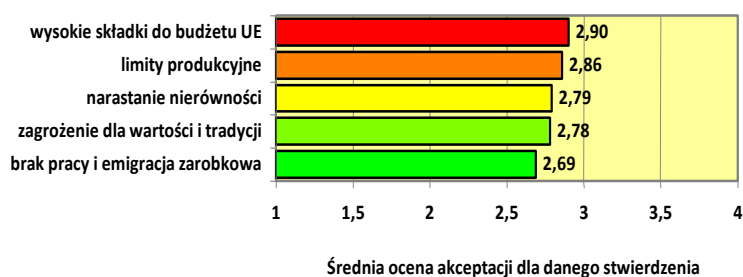
Tabela 7. Wartości średniej arytmetycznej i odchylenia standardowego dla negatywnych aspektów integracji Polski z UE

Negatywne aspekty członkostwa Polski w Unii Europejskiej	\bar{x}	s
Brak pracy i emigracja zarobkowa	2,69	0,77
Wysokie składki do budżetu UE	2,90	0,69
Limity produkcyjne	2,86	0,74
Narastanie nierówności	2,79	0,77
Zagrożenie dla wartości i tradycji	2,78	0,83

Źródło: Badania własne.

Wykres 4. ilustruje poszczególne kategorie odpowiedzi uszeregowane według średniej oceny. Najbardziej eksponowaną przez respondentów kwestią była konieczność płacenia wysokich składek do budżetu, zaś najmniej uczestnicy badania akcentowali brak pracy i emigrację zarobkową.

Wykres 4. Średnia ocena kosztów integracji Polski z UE

Źródło: Badania własne.

W tabeli 8 zamieszczono dane o rozkładzie średniego poziomu akceptacji dla pozytywnych („plusów”) i negatywnych („minusów”) następstw integracji. Jak widać, nieco większe „poparcie” zyskały stwierdzenia pozytywne niż negatywne. W tabeli zestawiono także wartości mediany⁴, odchylenia standardowego oraz dolnego i górnego kwartyla⁵ wyników w całej zbiorowości.

Tabela 8. Średnia arytmetyczna, mediana, odchylenie standardowe, dolny kwartyl i górny kwartyl dla próby badawczej

Postrzeganie integracji z UE	\bar{x}	Me	s	C ₂₅	C ₇₅
Pozytywne aspekty integracji	3,13	3,05	0,35	2,95	3,33
Negatywne aspekty integracji	2,80	2,80	0,59	2,40	3,00

Źródło: Badania własne.

W dalszej kolejności analizie poddano zależności pomiędzy cechami społeczno-demograficznymi respondentów (płeć, wiek, miejsce zamieszkania) a deklarowanymi skutkami integracji Polski z Unią Europejską. Analiza polegała na zestawieniu średnich wartości ocen akceptacji respondentów dla poszczególnych stwierdzeń (odpowiedzi).

⁴ Medianą (wartością środkową) nazywamy tę wartość, która dzieli zbiór danych na dwie części tak, że liczba danych, której wartości są mniejsze od mediany, jest równa liczbie danych, których wartości zmiennej są większe od mediany. Inaczej mówiąc, wartość mediany wskazuje, że połowa naszych wyników ma wartość poniżej wartości mediany, a druga połowa ma wartość powyżej wartości mediany. Mediana jest również nazywana drugim kwartylem. Szerzej na ten temat: G. Lissowski, J. Haman, M. Jasiński, *Podstawy statystyki dla socjologów*, Warszawa 2011.

⁵ Dolny kwartyl (kwartyl pierwszy) dzieli zbiorowość uporządkowaną na dwie części w ten sposób, że 25% danych ma wartości mniejsze od kwartyla dolnego, a 75% danych ma wartości większe od kwartyla dolnego. Kwartyl górny (kwartyl trzeci) dzieli zbiorowość uporządkowaną na dwie części w ten sposób, że 75% danych ma wartości mniejsze od kwartyla dolnego, a 25% danych ma wartości większe od kwartyla. Szerzej na ten temat: G. Lissowski, J. Haman, M. Jasiński, *Podstawy statystyki dla socjologów*, Warszawa 2011.

W tabeli poniżej przedstawiono średnie oceny akceptacji dla korzyści wynikających z uczestnictwa w UE według płci respondentów.

Tabela 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Co sądzi Pan/i o podanych stwierdzeniach?” w zależności od płci

Członkostwo Polski w UE oznacza...	Płeć	
	kobieta	mężczyzna
swobodę przemieszczania obywateli	3,38	3,31
swobodę działalności gospodarczej	3,17	3,17
promocję polskich produktów	3,01	3,02
dopłaty dla rolnictwa	3,22	3,19
dostosowanie polskiego prawa do prawa UE	3,10	3,06
podporządkowanie decyzjom UE	3,12	3,04
możliwość odwołania do sądów UE	3,11	3,16
środki z UE dla oświaty	3,23	3,30
środki z UE dla biznesu	3,20	3,27
środki z UE dla społeczności	3,22	3,18
środki z UE dla kultury	3,25	3,28
środki z UE dla nauki	3,23	3,22
środki z UE dla sportu	3,25	3,25
środki z UE dla środowiska naturalnego	3,23	3,29
poprawę infrastruktury komunikacyjnej	3,14	3,23
swobodną wymianę handlową	2,97	3,03
wzmocnienie pozycji Polski	2,99	2,94
udział w targach i forach inwestycyjnych	3,09	3,01
udział w zrzeszeniach lokalnych	3,02	3,07
udział w konferencjach	2,93	3,01
poprawę bezpieczeństwa Polski	2,73	2,76

Źródło: Badania własne.

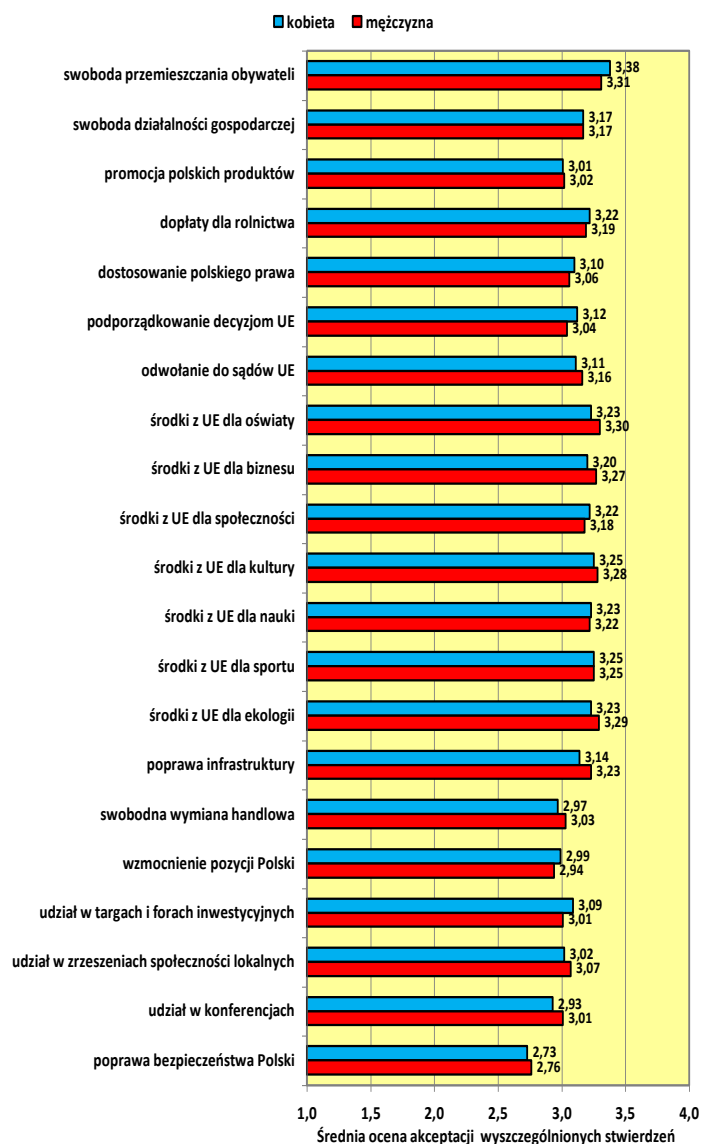
Płeć była zmienną różnicującą opinie respondentów w części wskazywanych w badaniu skutków obecności Polski w UE. Kobiety bardziej podkreślały „plusy” integracji w postaci swobody przemieszczania się pomiędzy krajami, konieczności podporządkowania się decyzjom i zarządzeniom UE, nowe możliwości i for-

my współpracy na szczeblu lokalnym poprzez uczestnictwo w targach oraz forach inwestycyjnych i gospodarczych. Mężczyźni częściej wśród pozytywnych stron integracji akcentowali wykorzystanie środków z UE na cele oświatowe, biznesowe, a także poprawę infrastruktury komunikacyjnej.

Wykres 5. ilustruje średnią ocen korzyści z integracji wśród kobiet i mężczyzn. Różnice pomiędzy średnimi ocenami wśród kobiet i mężczyzn nie przekraczały kilku setnych, więc trudno tu mówić o jakiejś zdecydowanej odmienności ocen efektów integracji z UE wśród kobiet i mężczyzn.

Średnią wskazań poszczególnych negatywnych efektów integracji według kolejności ich zamieszczenia w ankiecie zawiera tabela 10. Istotne różnice w kwestii postrzegania negatywnych aspektów integracji z UE pomiędzy kobietami i mężczyznami ujawniły się tylko w obrębie dwóch odpowiedzi. Największą różnicę zanotowano w kwestii braku pracy i konieczności emigracji zarobkowej Polaków. Duża rozbieżność dotyczyła także konieczności odprowadzania wysokich składek do budżetu UE. W obu przypadkach zjawiska te akcentowali bardziej mężczyźni.

Wykres 5. Średnia ocena pozytywnych efektów integracji w zależności od płci

Źródło: Badania własne.

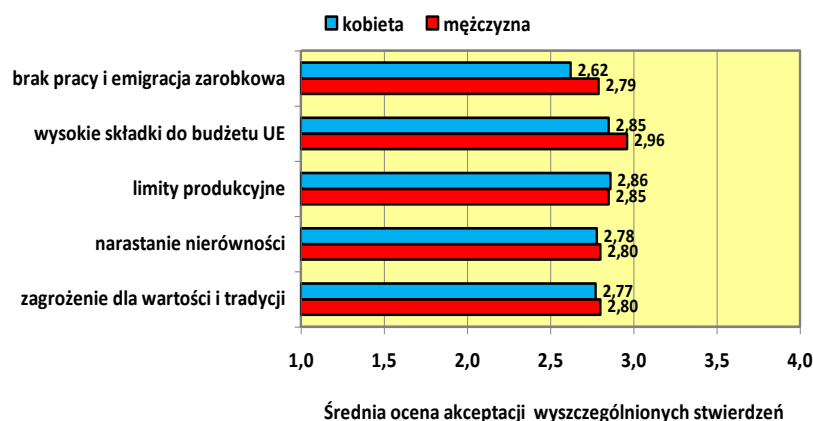
Tabela 10. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Co sądzi Pan/i o podanych stwierdzeniach?” w zależności od płci

Członkostwo Polski w UE oznacza...	Płeć	
	kobieta	mężczyzna
brak pracy i emigrację zarobkową Polaków	2,62	2,79
wysokie składki do budżetu UE	2,85	2,96
limity produkcyjne	2,86	2,85
wysokie ceny, koszty utrzymania i narastanie nierówności	2,78	2,80
zagrożenie dla naszych wartości i tradycji	2,77	2,80

Źródło: Badania własne.

Wykres 6. jest graficznym odzwierciedleniem średniej ocen akceptacji dla poszczególnych negatywnych skutków integracji z UE wśród kobiet i mężczyzn.

Wykres 6. Średnia ocena negatywnych efektów integracji w zależności od płci

Źródło: Badania własne.

Dokonano także porównania średnich ocen wszystkich skutków integracji, zarówno korzyści, jak i kosztów. Z tabeli 11. wynika, iż po uśrednieniu odpowiedzi ze wszystkich pytań zawartych w kwestionariuszu, „oceny” przyznawane pozytywnym aspektom integracji przez kobiety i mężczyzn były niemal identyczne. Natomiast istotna rozbieżność w poglądach respondentów zarysowała się w postrzeganiu zjawisk negatywnych – tu większym krytycyzmem wobec integracji z UE wykazali się mężczyźni.

Tabela 11. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Co sądzi Pan/i o podanych stwierdzeniach?” w zależności od płci

Postrzeganie integracji z UE	Płeć					
	kobieta			mężczyzna		
	\bar{x}	Me	s	\bar{x}	Me	s
Pozytywne aspekty integracji	3,12	3,05	0,36	3,13	3,10	0,35
Negatywne aspekty integracji	2,78	2,80	0,60	2,84	3,00	0,58

Źródło: Badania własne.

Drugą zmienną niezależną, której wpływ poddano analizie był wiek respondentów (wykres 7.). Wiek w istotny sposób różnicował oceny większości korzyści płynących z integracji z UE. Charakter wpływu wieku na poglądy ankietowanych osób był jednak odmienny dla różnych wariantów odpowiedzi.

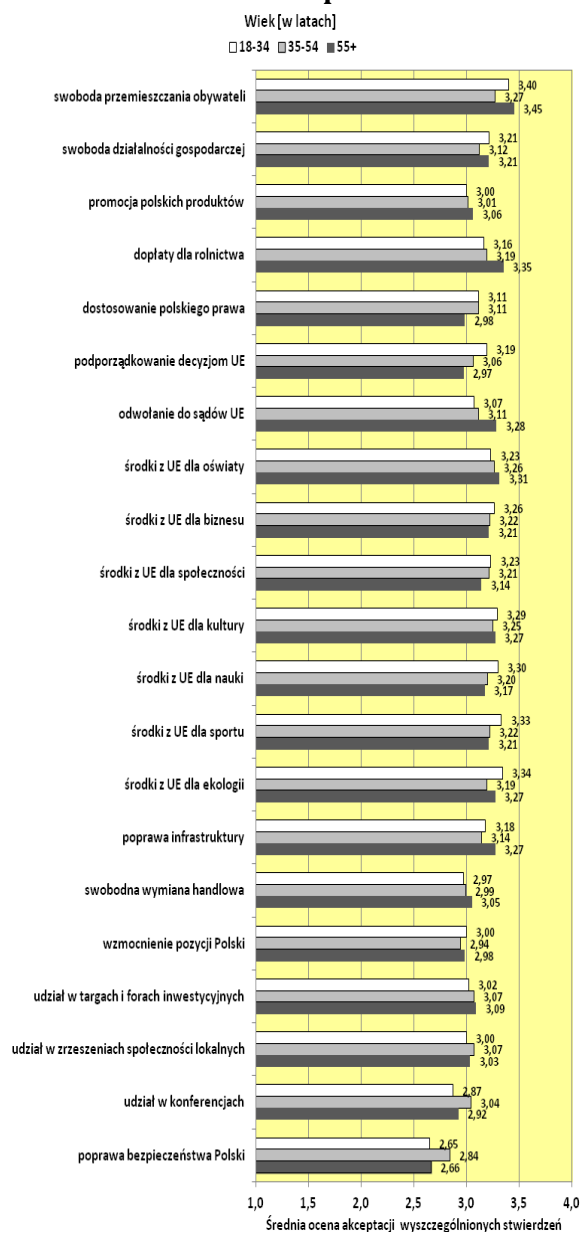
Respondenci w wieku 35–54 lat najmniej doceniali swobodę przemieszczania się obywateli, ale jednocześnie najbardziej (na tle innych grup wiekowych) utożsamiali się ze stwierdzeniem, iż w Unii Europejskiej nasz kraj jest bardziej bezpieczny. Ci sami uczestnicy badania także najrzadziej akcentowali swobodę działalności gospodarczej i podejmowania pracy zarobkowej za granicą oraz możliwość pozyskania środków unijnych dla środowiska naturalnego.

Najmłodszy respondenci, w wieku 18–34 lat, najmniej doceniali możliwość odwołania się od decyzji polskich sądów do trybunałów UE, a także dopłaty dla rolnictwa. Jednocześnie najbardziej, na tle innych uczestników badania, dostrzegli możliwość pozyska-

nia dofinansowania na działalność związaną ze sportem oraz ze sferą nauki.

W grupie najstarszych ankietowanych najczęściej wskazywanym „plusem” integracji była swoboda przemieszczania się oraz dopłaty z budżetu UE dla rolnictwa. Równocześnie respondenci 55+ najbardziej utożsamiali się z twierdzeniami, że członkostwo Polski w UE oznacza konieczność dostosowania polskiego prawa do prawa unijnego, a także konieczność podporządkowania się decyzjom UE.

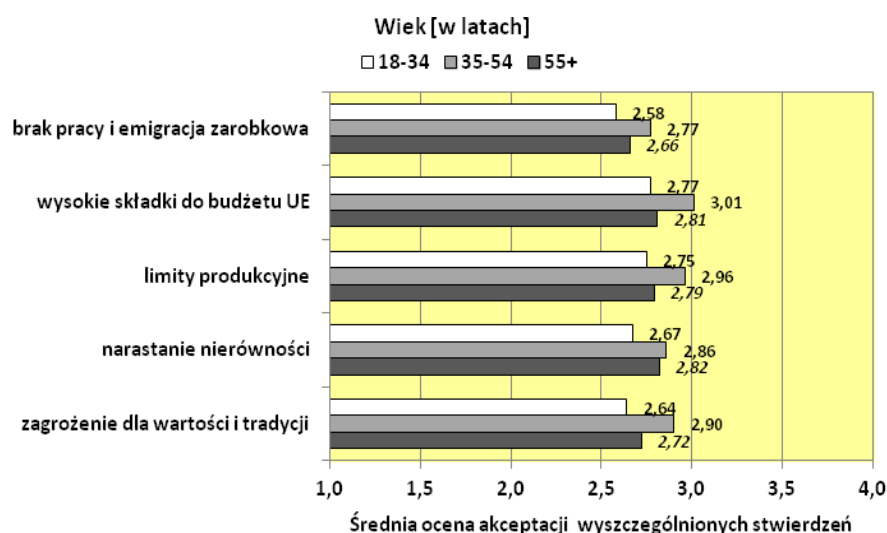
Wykres 7. Średnia ocena pozytywnych efektów integracji w zależności od wieku respondentów

Źródło: Badania własne.

Wiek istotnie różnicował także postrzeganie przez respondentów negatywnych skutków członkostwa Polski w UE. Zdecydowanie największymi eurosceptykami były osoby w wieku 35–54 lat. Najmniej niekorzystnych następstw obecności Polski w UE akcentowały osoby najmłodsze. Szczegółowy rozkład odpowiedzi znajduje się na wykresie 11.

Wykres 11. Średnia ocena negatywnych skutków integracji w zależności od wieku respondentów

Źródło: Badania własne.

Tabela 12. ukazuje, że po uśrednieniu odpowiedzi nie zanotowano różnic w sposobie postrzegania korzyści integracji pomiędzy badanymi grupami wiekowymi. Wynika to z faktu, że – jak zauważono wcześniej – różne korzyści płynące z członkostwa Polski w UE były w największym stopniu doceniane przez różne grupy wiekowe. Natomiast inaczej było w kwestii postrzegania kosztów integracji. Tu zdecydowanie dominowały osoby w wieku 35–54 lata, a najmniej „minusów” integracji dostrzegali najmłodszy respondenci.

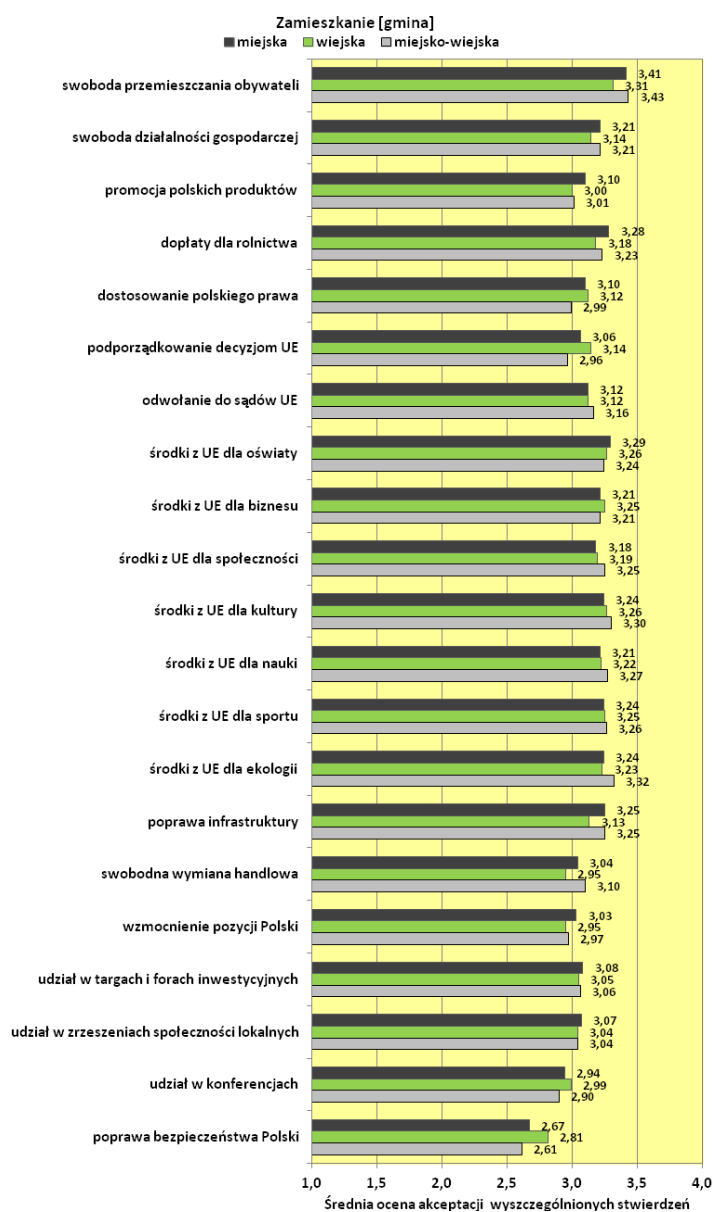
Tabela 12. Średnia arytmetyczna, mediana oraz odchylenie standardowe dla pozytywnych i negatywnych skutków integracji według wieku respondentów

Postrzeganie integracji z UE	Wiek								
	18-34			35-54			55+		
	\bar{x}	Me	s	\bar{x}	Me	s	\bar{x}	Me	s
Pozytywne aspekty integracji	3,13	3,05	0,37	3,12	3,05	0,32	3,14	3,14	0,41
Negatywne aspekty integracji	2,68	2,80	0,58	2,90	3,00	0,60	2,76	2,80	0,53

Źródło: Badania własne.

Na kolejnym wykresie ukazano zależność pomiędzy miejscem zamieszkania a postrzeganiem korzyści z integracji naszego kraju z UE. Poniższy rozkład odpowiedzi nie pozwala na jednoznaczne stwierdzenie, która grupa respondentów w największym stopniu zgadza się z pozytywnym wpływem integracji na sytuację w Polsce. Mieszkańcy gmin wiejskich najrzadziej akcentowali swobodę przemieszczania się ludzi, swobodę podejmowania działalności gospodarczej, swobodną wymianę handlową, poprawę infrastruktury komunikacyjnej. Respondenci zamieszkujący gminy miejsko-wiejskie najrzadziej wskazywali na konieczność dostosowania polskiego prawa do prawa unijnego, a także konieczność podporządkowania się zarządzeniom i decyzjom UE.

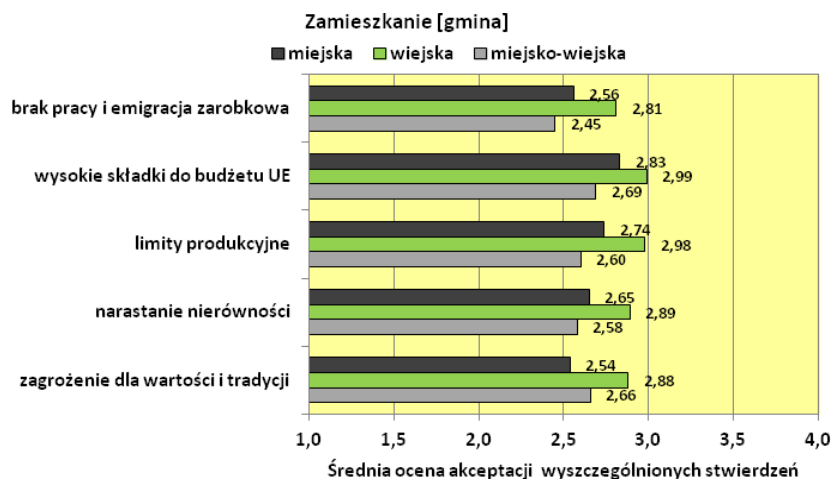
Wykres 9. Średnia ocena pozytywnych efektów integracji w zależności od miejsca zamieszkania respondentów

Źródło: Badania własne.

Rozważając postrzeganie negatywnych efektów członkostwa Polski w UE (wykres 10.), zaobserwowano, że mieszkańcy wsi w zdecydowany sposób różnili się pod tym względem od mieszkańców miast i mieszkańców gmin miejsko-wiejskich. Znaczące różnice zanotowano w obrębie wszystkich odpowiedzi zaklasyfikowanych jako „minusy” integracji. Średni poziom ocen akceptacji twierdzenia, iż integracja z UE skutkowałą koniecznością wprowadzenia limitów produkcyjnych wyniósł dla mieszkańców wsi 2,98, zaś dla mieszkańców gmin miejsko-wiejskich niemal o 0,40 pkt. mniej. Z kolei średnia ocen zgodności z twierdzeniem, iż członkostwo Polski w UE oznacza konieczność odprowadzania wysokich składek członkowskich do budżetu unijnego wśród respondentów wiejskich wyniosła 2,99. Średni poziom akceptacji tego twierdzenia przez mieszkańców gmin miejsko-wiejskich zanotowano na poziomie 2,69. Podobnie wysokie różnice zaobserwowano w średniej zgodności z twierdzeniem, według którego następstwem uczestnictwa naszego kraju w UE jest konieczność emigracji zarobkowej. Średnia ocena akceptacji tego kosztu integracji wyniosła dla respondentów wiejskich 2,81, zaś dla respondentów miejsko-wiejskich odpowiednio 2,45.

Wykres 10. Średnia ocena negatywnych efektów integracji w zależności od miejsca zamieszkania respondentów

Źródło: Badania własne.

Podobnie jak dla zmiennych: wiek i płeć, również dla miejsca zamieszkania dokonano uśrednienia opinii ankietowanych na temat pozytywnych następstw integracji Polski z UE. Nie zanotowano jednak znaczących różnic w sposobie postrzegania „plusów” członkostwa w zależności od miejsca zamieszkania.

Tabela 11. Średnia arytmetyczna, mediana oraz odchylenie standardowe dla pozytywnych i negatywnych skutków integracji według miejsca zamieszkania respondentów

Postrzeganie integracji z UE	Zamieszkanie [gmina]								
	miejska			wiejska			miejsko-wiejska		
	\bar{x}	Me	s	\bar{x}	Me	s	\bar{x}	Me	s
Pozytywne aspekty integracji	3,14	3,02	0,40	3,12	3,10	0,35	3,13	3,00	0,35
Negatywne aspekty integracji	2,66	2,60	0,65	2,91	3,00	0,58	2,60	2,60	0,51

Źródło: Badania własne.

Z kolei poziom zgodności z negatywnymi stwierdzeniami dotyczącymi integracji z Unią Europejską był dużo wyższy w grupie mieszkańców wsi niż w dwóch pozostałych grupach respondentów.

Podsumowanie

Przeprowadzone badania sondażowe wskazują, że w opinii respondentów pozytywne skutki integracji przeważają nad negatywnymi następstwami. W sferze korzyści na pierwszy plan wysunęły się skutki integracji o charakterze gospodarczym. Ankietowani uczestnictwo w strukturach unijnych utożsamiali najczęściej ze swobodą przemieszczania się obywateli w celach m.in. zarobkowych, turystycznych, medycznych. Zdecydowanie zaakceptowało to stwierdzenie blisko 37% uczestników, zaś odpowiedzi przeciwne i zdecydowanie przeciwne stanowiły łącznie 2%.

Nieco rzadziej polskie członkostwo oznaczało dla respondentów możliwość pozyskania środków finansowych z funduszy

unijnych, przy czym w tej grupie na pierwszym miejscu wskazywano możliwość pozyskania środków finansowych na działalność oświatową (łącznie swoją zdecydowaną aprobatę i aprobatę wyraziło niemal 95% badanych), następnie na środowisko naturalne (w sumie swoją zdecydowaną aprobatę i aprobatę wyraziło niemal 95% badanych) oraz kulturę (łącznie swoją zdecydowaną akceptację i akceptację wyraziło niemal 96% badanych). Respondenci najrzadziej wskazywali na możliwość dofinansowania sportu (zdecydowana aprobatą 31% badanych) oraz nauki (zdecydowana akceptacja 29% badanych).

W dalszej kolejności respondenci wskazywali zdecydowaną aprobatę dla korzyści z integracji w postaci dopłat do rolnictwa (26%), swobody prowadzenia działalności gospodarczej i podejmowania pracy zarobkowej za granicą (24,3%). Na dalszych miejscach znalazły się: konieczność podporządkowania się decyzjom i zarządzeniom UE (zdecydowana aprobatą niemal 23% badanych) oraz możliwość odwołania się od decyzji polskich sądów do trybunałów europejskich (zdecydowana aprobatą 22,4% badanych).

Jako przykłady kosztów polskiej integracji z Unią Europejską najczęściej w odpowiedziach pojawiały się: zagrożenie dla polskich tradycji i obyczajów oraz limity produkcyjne dla polskich producentów, a zatem konsekwencje społeczne i gospodarcze. Bisko 67% respondentów wyraziło pogląd, iż uczestnictwo naszego kraju w strukturach unijnych jest zagrożeniem dla naszych wartości, tradycji i obyczajów, z czego blisko 19% ankietowanych zdecydowanie zgodziło się z tym twierdzeniem. Podobnie wysoki odsetek osób wyraził zdecydowaną aprobatę dla opinii, według której uczestnictwo w UE wiąże się z limitami produkcyjnymi (18%).

Warto zwrócić uwagę na niski stopień zdecydowanej akceptacji wobec potencjalnych korzyści integracji z UE na szczeblu lokalnym, jakimi są nowe możliwości i formy współpracy międzynarodowej. Największy odsetek respondentów wyraził zdecydowane przekonanie dla nowej opcji współpracy, jaką jest udział jedno-

stek samorządu terytorialnego w targach, forach inwestycyjnych, gospodarczych i turystycznych (blisko 18%). Nieco mniejszy odsetek wyraził zdecydowane poparcie dla uczestnictwa w międzynarodowych zrzeszeniach społeczności lokalnych (17,2%). Najmniejsza akceptacja towarzyszyła partycypacji jednostek samorządu terytorialnego w konferencjach, kongresach i innych imprezach cyklicznych (niemal 17%).

Należy zauważyć, że jeszcze niższy poziom akceptacji uwidocznił się w kwestii bezpieczeństwa naszego kraju. Otóż blisko 17% uczestników badania zdecydowanie zgodziło się z twierdzeniem, iż w wyniku integracji nastąpiła poprawa bezpieczeństwa naszego kraju. Jednocześnie 30% respondentów wyraziło pogląd, iż nie zgadza się z tym twierdzeniem, zaś 6,2% zdecydowanie nie zgodziło się z tym twierdzeniem. Z pewnością sytuacja militarna na Ukrainie i odczuwane zagrożenie ze strony Rosji w znaczącym stopniu przyczyniły się do takiego rozkładu odpowiedzi.

Co szósty uczestnik badania zdecydowanie utożsamiał się z poglądem, iż Unia Europejska to dla naszego kraju przymus odprowadzania wysokich składek członkowskich, a także wzrost cen i wysokie koszty utrzymania.

Ponadto należy wskazać, że kobiety bardziej podkreślały skutek integracji w postaci swobody przemieszczania się pomiędzy krajami. Także kobiety silniej akcentowały konieczność podporządkowania się zarządzeniom i decyzjom UE oraz możliwość uczestniczenia w nowych formach współpracy na szczeblu lokalnym, tj. targach inwestycyjnych, turystycznych itp. Z kolei mężczyźni zdecydowanie akcentowali następstwa integracji w sferze gospodarki. Bardziej podkreślali możliwość pozyskania środków z UE na cele oświatowe, biznesowe, a także na poprawę infrastruktury komunikacyjnej. Mężczyźni bardziej zwracali uwagę na takie następstwa integracji jak brak pracy i związaną z tym konieczność emigracji zarobkowej oraz obowiązki odprowadzania wysokich składek do budżetu unijnego.

Podkreślić należy, że korzyści o charakterze gospodarczym dostrzegali najmłodsi uczestnicy badania, czyli osoby w wieku 18–34

lat, którzy bardziej niż pozostałe grupy akcentowali możliwości pozyskania dofinansowania dla nauki, sportu i środowiska naturalnego. Najstarsi ankietowani najbardziej podkreślali możliwość odwołania się do europejskich sądów i trybunałów oraz dopłaty dla rolników. Z kolei osoby w wieku 34–54 lat najsilniej podkreślały następstwa polityczne i gospodarcze akcesji. Najbardziej akcentowały możliwość uczestniczenia w nowych formach współpracy na szczeblu lokalnym, tj. w konferencjach, kongresach itp., a także wskazywały na poprawę bezpieczeństwa naszego kraju jako skutek integracji. Ta sama grupa wiekowa uczestników badania najbardziej dopatrywała się niekorzystnych następstw integracji w postaci emigracji zarobkowej polskich obywateli, limitów produkcyjnych dla krajowych producentów oraz potrzeby odprowadzania wysokich składek członkowskich.

Z kolei mieszkańcy gmin wiejskich w pierwszej kolejności wskazywali na korzyści i koszty w sferze polityczno-prawnej, a w dalszej kolejności gospodarczej. Ci ankietowani najbardziej zgadzali się ze stwierdzeniem, że skutkiem integracji jest poprawa bezpieczeństwa Polski, a także akcentowali następujące kwestie: konieczność dostosowania krajowego prawa do prawa unijnego, konieczność podporządkowania się decyzjom i zarządzeniom unijnym, limity produkcyjne, odprowadzanie wysokich składek do budżetu wspólnotowego. Mieszkańcy gmin miejsko-wiejskich najbardziej akcentowali swobodę przemieszczania się obywateli oraz brak barier celnych i swobodną wymianę handlową.

Interpretując wyniki badania, należy pamiętać, że badania socjologiczne mają to do siebie, iż odkrywają deklarację badanych osób, a więc nie są przełożeniem tego, jak naprawdę dana kategoria jednostek postąpi w konkretnej sytuacji. W związku z tym zawsze powinna nam towarzyszyć świadomość ograniczeń poznawczych.

ABSTRACT

Public perception of membership in the European Union

Ten years ago, Poland joined the European Union. It was accompanied by some social antagonisms. Everybody asked the question: What gain will we have after joining the EU? Currently, there is no doubt that since the signing of the Accession Treaty our country has benefited from the opportunities created thanks to the community and has fulfilled the duties resulting from the membership in it. From the perspective of the past decade, the benefits in the political and social sphere appear to be prevailing. From the economic perspective, this evaluation is not so clear, but the increase in the competitiveness of the Polish economy, the free movement of people, goods and capital, or new jobs can be listed in one breath.

This article is part of a trend to analyses and empirical studies, repeatedly undertaken in the balance assessment context of the Polish participation in the EU. It is an attempt to answer the question of how the EU membership is perceived by the residents, and at the same time the clients of the local governments in Podkarpacie. The aim of this study was to answer the following research question: Is the Polish membership in the EU, after ten years since the accession of our country to the EU structures, perceived by the clients of the local governments in Podkarpacie as benefits or costs? For the analysis of this research question, the survey method was used to collect the opinions of the respondents. As a technique of collecting the material, the questionnaires were used. The research tool used for this purpose was a questionnaire consisting of twenty-six closed questions and the demographics.

The study indicates that, in the opinion of the respondents, the positive effects of the integration outweigh the negative consequences. In the sphere of the benefits, the economic effects of the integration come to the fore. The respondents identified the most commonly the participation in the EU structures with the citizens'

freedom of movement, *inter alia*, for the commercial, tourist, or medical purpose. They also emphasized the benefits in the political and legal sphere, and the possibility of appealing to the European courts and tribunals, and the subsidies for farmers. The people also saw some adverse consequences of the integration in the form of the job emigration of the Polish citizens, the production quotas for the domestic producers and the need to transfer the high membership fees.

The largest proportion of the respondents expressed their overwhelming approval for the new cooperation option, which is the participation of the local government units in fairs, in investment, economic and tourism forums, in international associations of local communities, or in the participation in conferences, congresses, and other recurring events.

When interpreting the results of the study one should be aware that sociological studies have this in common that they discover a declaration of the surveyed persons, hence they are not a reflection of how truly a given category of individuals will behave in a particular situation, and we should always be aware of the cognitive limitations.